

Oběti nejtěžších zločinů: Role obětí před Mezinárodním trestním soudem

Abstrakt

Tato práce analyzuje roli obětí v soudním řízení před Mezinárodním trestním soudem (MTS) neboli tzv. *obětní mandát* MTS. Účelem práce je komplexně popsat jejich práva, ale i to, jak jsou tato práva jim přisouzená skutečně aplikována. Z tohoto důvodu má výzkumná otázka dvě části. První část se táže po současné podobě práv obětí před MTS a druhá zase po tom, jaké byly dosavadní přínosy této úpravy pro tyto oběti nejzávažnějších zločinů známých lidstvu. Odpovědi nabídnuté autorkou se vyskytují ve druhé a třetí kapitole této práce. První kapitola slouží k tomu uvést čtenáře do tématu a zároveň vyzdvihnout historicky bezprecedentní povahu a význam této úpravy role obětí před Mezinárodním trestním soudem.

Co se týče metody, tato práce zkoumá roli obětí před MTS jak z teoretického, tak i empirického hlediska. Účelem je prakticky a souhrnně popsat úpravu práv obětí před MTS, ale jít i za „literu zákona“ a zhodnotit tuto úpravu v jejím materiálním kontextu, tedy identifikovat její přínosy i selhání pro nositele těchto práv. Hlavním předpokladem tohoto přístupu je, že právo není uzavřený a samoučelný režim. Obzvláště mezinárodní právo trestní, které je z mnoha důvodů velmi kontroverzní, nemůže ignorovat dopady svého působení, aby zůstalo legitimní. S ohledem na zdroje, tato práce využívá hojně primární zdroje (právní instrumenty, rozsudky a jiná rozhodnutí), ale také pracuje rozsáhle se sekundárními prameny, např. odborné články a knihy. Práce dále zužitkovává poznatky z dokumentů a zpráv různých mezinárodních organizací a médií, obzvláště při výzkumu nedávných událostí, akademicky nezpracovaných.

Tato práce dochází k několika závěrům, zejména dospívá k zjištění, že restorativní „balíček práv, přisouzených obětem“ - zejména právo participovat na řízení a právo na reparace není prozatím využíván k jejich velkému prospěchu a že bude v budoucnu potřebovat výrazné změny. Oběti mají zřejmý zájem na odsouzení pachatelů, tedy na primární, retributivní funkci soudu. Z restorativních práv pak považují za důležitý aspekt spravedlnosti získání reparací. Nicméně právo participovat bývá nezřídka využíváno omylem (oběti zjevně postrádají informace). To pak zbytečně zatěžuje soud. Práce proto zvažuje, zda je spojení retributivní a restorativní spravedlnosti vůbec žádoucí, zdali by tento restorativní mandát soudu nešel nahradit citlivější prací Úřadu žalobce. Co se týče reparací, je zvažována existence nezávislého tělesa výlučně pro reparace, jako to navrhuje soudkyně Wyngaert, a to zejména z důvodu nevhodnosti trestního práva pro tento účel a přílišného zatížení soudu. Dále také upozorňuje

na situace, kdy toto smíšení může vést k paradoxním situacím, kdy pachatel, který je zároveň obětí, by mohl participovat a vymáhat reparace před tímž soudem, před kterým je stíhán.

Vhledem k sekundární viktimizaci, kterou prošly oběti dřívějších mezinárodních trestních institucí popsaných v první kapitole (zejm. Mezinárodní vojenské tribunály v Norimberku a Tokiu, a ad hoc tribunály pro Rwandu a bývalou Jugoslávii), není žádoucí návrat k předchozímu stavu, proto je potřeba kreativního řešení tohoto „obětního problému“ MTS. Nezvládnutí práce s oběťmi může jistě vést k podlomení legitimacy, kredibility i efektivity soudu

Klíčová slova: Mezinárodní trestní soud, Římský statut, oběti, právo na participaci, reparace, restorativní spravedlnost